

PŘÍKLAD DOBRÉ PRAXE

Anna Stasiková, 3. ročník, bakalářské studium, prezenční forma

Téma: Individuální podpora žáka s obtížemi v oblasti pozornosti, soustředění a školní jistoty prostřednictvím práce s obrazovým podnětem a manipulativních aktivit v matematice.

Ročník: 5. třída

1. Aktivita

Cíle:

- podpořit schopnost soustředění a pracovní výdrže žáka
- vytvořit bezpečný a předvídatelný rámec hodiny
- rozvíjet vyjadřovací schopnosti a porozumění
- posílit dlouhodobou paměť prostřednictvím smysluplných činností
- podpořit sebedůvěru žáka a pozitivní vztah k učení

Doučování probíhalo v 10 individuálních setkáních, přičemž jednotlivé hodiny měly podobnou, ale nikoli striktně neměnnou strukturu. Důraz byl kladen na jasný začátek hodiny, flexibilní průběh a závěrečnou reflexi. Na začátku hodiny byla zařazována krátká rozcvička a rozhýbání, zaměřené na jemnou motoriku a aktivaci pozornosti (např. cvičení prstů, jednoduché pohybové nebo jazykové aktivity). Tyto činnosti pomáhaly žákovi se zklidnit, naladit se na práci a postupně přejít k náročnějším úkolům.

Popis 1. aktivity – Práce s obrázkem

V hlavní části hodiny byla dle aktuální situace zařazována práce s úkoly zadanými školou (český jazyk, matematika, anglický jazyk), digitální procvičování pomocí aplikace UmímeMatiku a práce s obrazovým podnětem. Práce s obrázkem byla využívána opakovaně v průběhu více setkání. Žák nejprve popisoval, co na obrázku vidí, následně rozvíjel děj, vymýšlel pokračování a vytvářel dialogy mezi jednotlivými postavami. Nejprve v mluvené podobě a následně i v psané formě na tabuli. Postupně byla rozvíjena i práce s přímou řečí a s rozdílem mezi tím, co postavy říkají a co si myslí.

Struktura hodiny byla vždy přizpůsobována aktuální pozornosti a rozpoložení žáka. Pokud byla patrná únava nebo přetížení, byla náročnost úkolů snížena nebo byla činnost změněna. Na závěr každé hodiny byla zařazena krátká reflexe, během které žák pojmenovával, co se mu dařilo, co ho bavilo a co pro něj bylo obtížné. Tato část měla význam pro uzavření hodiny, posílení sebereflexe a upevnění pozitivního vztahu k učení.

Reflexe:

Práce s obrazovým podnětem umožňovala rozvíjet porozumění ději, logickou návaznost a vyjadřovací schopnosti žáka. Popis aktuální situace, domýšlení dalšího vývoje a následný zápis na tabuli podporovaly převod mluveného projevu do psané podoby a procvičování grafomotoriky. Opakovaný návrat k témuž podnětu přispíval k upevňování dlouhodobé paměti a poskytoval žákovi pocit jistoty a orientace v činnosti.

V průběhu doučování se ukázalo, že žák reagoval výrazně lépe na činnosti, které měly jasný smysl, kontext a návaznost. Zároveň si lépe pamatoval informace, které byly propojené s příběhem a obrazovým kontextem, zatímco mechanické učení (např. jazykolam nazpaměť) bylo naopak rychle zapomenuto. Úkoly založené na práci s obrazovým podnětem a vyprávěním si žák dokázal vybavit i po delším časovém odstupu.

Positivně se projevila kombinace struktury hodiny a flexibility, stejně jako pravidelná závěrečná reflexe, která pomáhala žákovi uvědomit si vlastní pokrok.

Doporučení:

- vytvářet předvídatelný rámec hodiny, zároveň zachovat flexibilitu
- zařazovat krátké mluvicí rozcvičky a rozhýbání prstů na začátku hodiny
- pracovat se smysluplnými a vizuálně podpořenými úkoly
- přizpůsobovat tempo a náročnost aktuálním potřebám žáka
 - nezapomínat na závěrečnou reflexi a práci s pozitivní zpětnou vazbou

Vedle práce s obrazovým podnětem byly během doučování využívány také aktivity zaměřené na rozvoj matematických dovedností. Jednou z nich bylo procvičování dělení vícecifernými čísly pomocí kartiček.

2. Aktivita

Cíle:

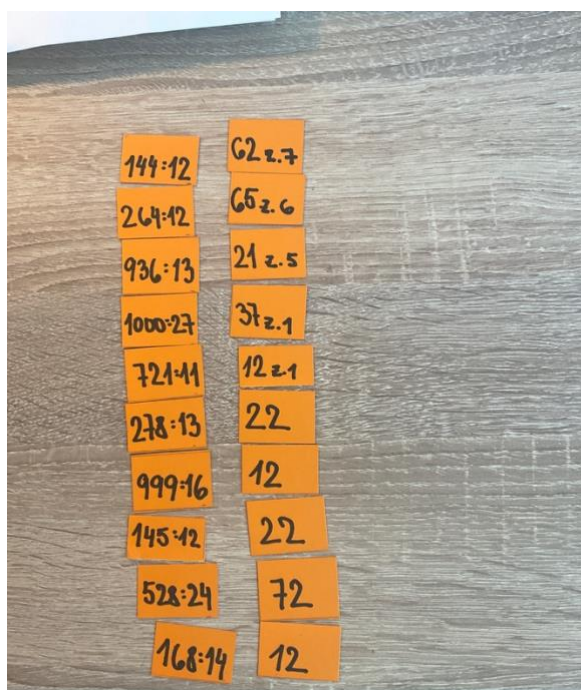
- podpořit porozumění postupu při dělení vícecifernými čísly
- rozvíjet schopnost vysvětlit vlastní postup řešení
- posilovat jistotu a samostatnost při práci
- umožnit žákovi pracovat krok po kroku
- podpořit aktivní zapojení do matematických činností.

Popis 2. aktivity – Procvičování dělení vícecifernými čísly pomocí kartiček

V průběhu doučování jsem si všimla, že si žák nebyl jistý při dělení vícecifernými čísly. Při práci s větším množstvím příkladů na pracovním listu se někdy ztrácel a potřeboval více času na rozmyšlení postupu.

Proto jsem vytvořila jednoduchou pomůcku z kartiček. Na jedné sadě byly napsány příklady na dělení a na druhé výsledky. Některé příklady byly bez zbytku, jiné se zbytkem. Úkolem žáka bylo vypočítat příklad a přiřadit k němu správný výsledek.

Při práci se žák soustředil vždy pouze na jeden příklad. Během řešení jsem ho vedla k tomu, aby popisoval, jak nad úlohou přemýšlí a co mu pomáhá při hledání správného výsledku. Využívala jsem otázky jako: „Jak jsi na to přišel?“, „Co ti pomohlo?“ nebo „Jak si můžeš výsledek ověřit?“.

Reflexe

Aktivita byla pro žáka přehlednější než běžný pracovní list. Díky kartičkám se mohl soustředit vždy pouze na jeden příklad a nebyl zahlcen větším množstvím úloh najednou. To mu pomáhalo lépe udržet pozornost a orientovat se v zadání.

Při řešení se ukázalo, že žák využívá vlastní strategie, například odhadování, hledání násobků nebo průběžné ověřování výsledků. Přestože si při dělení nebyl vždy jistý, dokázal o svém postupu přemýšlet a při vhodném vedení ho také vysvětlit. Otázky zaměřené na popis postupu mu pomáhaly uvědomovat si jednotlivé kroky řešení a získávat větší jistotu při práci.

Pozitivně se osvědčila také možnost aktivní manipulace s kartičkami. Žák pracoval soustředěněji a s větším zájmem než při běžném procvičování v pracovním listu. Možnost okamžité kontroly výsledku snižovala obavy z chyby a podporovala jeho samostatnost.

Aktivita zároveň ukázala, že pro žáka není nejdůležitější rychlost výpočtu, ale dostatek času na přemýšlení a možnost postupovat vlastním tempem. V průběhu práce působil jistěji a byl ochotnější sdílet své úvahy nad řešením jednotlivých příkladů.

Doporučení

- využívat aktivitu u žáků, kteří potřebují pracovat krok po kroku,
- nechat žáka vysvětlovat vlastní postup řešení,
- zaměřovat se nejen na správný výsledek, ale i na způsob uvažování,
- využívat manipulativní pomůcky jako alternativu k běžným pracovním listům,
- přizpůsobovat obtížnost příkladů aktuálním možnostem žáka.